

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Морська С.

Науковий керівник – доц. Морська Н. Л.

ПРОБЛЕМА ЮРИДИЧНОГО ПОЗИТИВІЗМУ ТА ПРИРОДНО-ПРАВОВОГО МИСЛЕННЯ

Розвиток громадянського суспільства, соціальної та правової держави, процес правового регулювання суспільних відносин вимагає скрупульозного дослідження основоположних засад самого розуміння права та його сутності. Філософія права оперує різноманітними підходами до розуміння права, а саме: позитивістським, лібералістським, екзистенціалістським, феноменологічним та іншими підходами, які впродовж останніх століть не лише міцно утвердилися у свідомості, а й суттєво розвинулися та видозмінилися. Політична криза сучасної української держави зумовлена не лише суспільно-політичними та економічними чинниками, а й самим змістом права та правового мислення. Виходячи з цього, наукова актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю аналізу юридичного позитивізму та природно-правового мислення.

Проблема юридичного позитивізму та природно-правового мислення достатньо активно розглядається як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. У наш час позитивізм піддається гострій критиці, а основною його альтернативою розглядається концепція природного права. Основна критика стосується, насамперед, засад адміністративного, кримінального, цивільного права та домінування в ньому позитивізму. У зв'язку з цим методологічною основою нашого дослідження стали праці А.Баумайстера, О. Костенка, Є. Нагорного, Д. Остіна, С. Шевчука та ін. А метою є комплексний аналіз юридичного позитивізму та природно-правового мислення.

Юридичний позитивізм є одним з найвпливовіших напрямків у теорії та філософії права. Власне, юридичний позитивізм є окремим напрямом у філософії права, за яким право у суспільстві – це система норм, тобто правил поведінки, що прийняті або санкціоновані авторитетним державним органом. Апологети цього напрямку стверджують, що ні право, ні правова система не мають зв'язку з такими нормативними системами, як, наприклад, мораль та релігія.

Основоположними засадами юридичного позитивізму є:

- 1) намагання обґрунтувати правознавство як автономну, незалежну (від політики, філософії, релігії) науку;
- 2) відокремлення позитивного, чинного права від моралі. Відбувається дистанціювання від будь-якого метафізичного, спекулятивного, моралістичного розуміння права і зосередження уваги тільки на «фактичному», у законах «покладеному» праві;
- 3) отождолення права з чинним правом, вважаючи останнє виключним предметом наукового дослідження;
- 4) інструментально-прагматична формалізація права;
- 5) абсолютизація влади та її розуміння як єдиного джерела права.

На початку свого становлення, метою юридичного позитивізму, майже так само як і філософського позитивізму, були лише емпіричні дослідження. Однією із його рис був догматичний підхід до вивчення діючого, тобто позитивного права. Усе дослідження і групування правового матеріалу базувалось лише на формально-логічному його опрацюванні та узагальненні. Досвід того часу не робив жодних соціально-економічних обґрунтувань його суті, причин виникнення і розвитку, жодної узагальненої оцінки. Право є те, що записано в законі і нічого більше. Закон же є вільним виявленням волі держави [5, с. 75]. При цьому держава розглядалась як певна вільна особистість, що існує самостійно і безвідносно до класової структури суспільства. Норми, що вивчалися — «норми права, розглядалися як такі, що не підлягали критиці в силу їх встановлення державою». Вперше термін «позитивізм» (позитивне знання) ввів у науковий обіг О. Конт (1798–1857) для позначення як своєї філософії, так і своєї соціальної теорії (соціальна фізика). Позитивне знання — це спостережуване, обчислюване і перевірюване досвідом знання.

Як самостійна течія правової думки позитивізм виник у 30–40 роки XIX століття у зв'язку з теоретичним обґрунтуванням формально-догматичної юриспруденції. Найближчим попередником цієї концепції був Ієремія Бентам (1748–1832 рр.), а безпосереднім засновником і головним представником — Джон Остін. Помітними представниками юридичного позитивізму в дореволюційній російській імперії були Г. Шершеневич (1863–1912 рр.) і зокрема в Україні — М. Палієнко.

Позитивізм у праві виник як реакція на спекулятивно-метафізичну філософію права XVII–XVIII століть, як прагнення змінити метафізичне вчення про абсолютні начала права таким його вивченням, яке спирається на позитивний дослідний матеріал, на «факти», тобто безпосередньо «дане». Такими фактами є насамперед норми права [7, с. 124].

Різні напрямки правового позитивізму відрізняються за тим, *що саме* для кожного з них є ознакою «позитивності». Виділилося кілька видів позитивізму. «Етастистський» позитивізм вбачає позитивність права в установленні його державною інстанцією («авторитетом»). Буття права для нього існує в актах цього «авторитету» (договорах, які санкціоновані державою, в законах, постановах, звичаєвому праві). «Психологічний» позитивізм убачає позитивність права в певних психологічних станах, таких, наприклад як «визнання», «переживання належного». «Соціологічний» позитивізм шукає позитивність права у певних зовнішніх способах поведінки: у фактичному виконанні правових приписів суб'єктами права або в його застосуванні певною групою людей [6, с. 139].

Початок позитивістського напрямку в правовій науці було покладено Джоном Остіном (1790–1859), якого називають батьком правового позитивізму. У його працях «Визначення предмета юриспруденції» і «Лекції про юриспруденцію, або філософія позитивного закону» викладено базові ідеї цього напрямку. Джерелом права є суверенна влада, причому, найважливішою гарантією нормального функціонування права і самої суверенної влади виступає звичка більшості до покори. Класичний позитивізм (Дж. Остін) виходив з того, що право є наказом суверена, і пояснював обов'язковість позитивного права існуванням у переважній більшості членів суспільства звички коритися цим примусовим наказам. Ключовими поняттями класичної теорії юридичного позитивізму залишаються такі, як «суверен», «обов'язок», «санкція», «команда». А його сутність зводиться до того, що крім позитивного знання права нічого більше знати не можна. Пізнавати можна тільки правові явища, а не їх внутрішній зміст, витоки і сенс [2, с. 112].

Сучасний позитивізм зазвичай пов'язує обов'язковість позитивного права з, так званим, правилом визнання. Це правило визначає умови, які слід виконати, аби певну норму можна було вважати правовою. Таким чином, сучасні позитивісти зазвичай додержуються двох ключових поглядів:

1) те, що вважають за право в кожному конкретному суспільстві, є, по суті, питанням суспільного факту або традиції;

2) не існує жодного необхідного зв'язку між правом і мораллю.

Типологізація юснатуралістичних учень бере свій початок у філософсько-правовій творчості Г. В. Ф. Гегеля, який розрізняв три наукових способи трактування природного права: емпіричний (Т. Гоббс, Ж. Ж. Руссо та інші мислителі до Канта); формальний (І. Кант, Й. Г. Фіхте та їхні послідовники) та свій власний, абсолютний підхід. Вочевидь, соціологічній версії юснатуралізму тут відповідає його емпіричне трактування. Однак, певні елементи соціологічного підходу присутні також і в більш пізніх неогегельянських розробках природного права (Е. Шпрангер, Х. Вельцель).

Деякі варіанти систематики юснатуралістичних концепцій були запропоновані зарубіжними правознавцями в 70-ті рр. минулого сторіччя. Так, класифікації, засновані на особливостях значення категорії «природного» («природи») (Ерік Вольф), дають можливість виявити поняттєву основу «сутнісних» соціологічних підходів. Такими підходами послуговується і правотлумачна, і правозастосовна практика України у випадках звернення до категорій природи («правової природи») чи сутності правових відносин або інститутів.

У правознавстві радянського періоду типологізація сучасних концепцій природного права згідно з філософсько-методологічними засадами праворозуміння і пояснення правових явищ була здійснена В.О. Четверніним, чия схема типології достатньо повно відображає різноманіття сучасних різновидів юснатуралізму. Окремі з них (об'єктивістський, психоіраціоналістичний, частково екзистенціалістський) пов'язані із соціально-філософським та філософсько-антропологічним підходами до права [1, с. 186].

Іншу схему групування напрямів природного типу праворозуміння наводить Г.Г. Бернацький, який називає такі його різновиди, як теологічний, натуралістичний, об'єктивно-ідеалістичний, суб'єктивно-ідеалістичний, містичний. Попри те, що запропонована система відзначається певною неповнотою, на що вказує і сам дослідник, слід відзначити виокремлення тут натуралістичної версії природного права, що підтверджує визнання емпірично-орієнтованих варіантів юснатуралізму.

Г.В. Мальцев використовує поділ юснатуралістичних концепцій на онтологічні (Й. Месснер, Е. Вольф, Н. Боббіо, А. Кауфманн, Р. Марчич, А. Троллер та ін.), деонтологічні (І. Кант, неокантіанство) та аксіологічні (феноменологія, окремі версії неокантіанства). Перевагою такої моделі є можливість «укрупненого» виокремлення основних концептуально-методологічних підходів (онтологічних і деонтологічних), згідно з тим способом, в який у відповідній концепції розв'язується фундаментальна проблема співвідношення між суцим та належним. Аксіологічні ж підходи, на наш погляд, в одних випадках можуть бути віднесені до онтологічного юснатуралізму, а в інших — до деонтологічного [4, с. 114].

За способом обґрунтування ідеї права концепції «нового природного права» можна поділити на

натуралістичні, деонтологічні та логоцентричні, що різняться трактуванням онтологічного статусу природного права. Останнє розумілося відповідно як таке, що існує до позитивного права (як закон природи), над позитивним правом (як моральний ідеал) і в самому позитивному праві (як його розумне ядро). Ці три типи класичних вчень природного права представлені ключовими фігурами філософії права Нового часу — Дж. Локком, І. Кантом та Г. Гегелем.

Дж. Локк - прихильник представницької системи, прийняття законів представницькою установою, що обирається народом і відповідальна перед ним, тому що народіві завжди належить верховна влада відстороняти чи змінювати склад законодавчого органу. Держава створена для гарантії природних прав (свобода, рівність, власність) і законів (мир і безпека) та не повинна зазіхати на ці права. У природних прав мають бути надійні гарантії. Головна небезпека для природних прав і законів впливає з привілеїв, особливо із привілеїв носіїв владних повноважень. Гуманістичний зміст політико-правового вчення Локка найбільш повно виражений у концепції природних прав людини. Створена Дж. Локком концепція прав людини щодо свободи, рівності, власності, що не залежать від волі держави, розвивалася і доповнювалася в наш час.

Звичайно, в умовах розбудови сучасної української правової системи ми не можемо абстрагуватися від ідеальних першооснов права, вимог справедливості, до яких всі ми прагнемо. І ці наші прагнення чи не найкраще ілюструють слова сучасного німецького юриста Густава Радбруха, який писав, що юридична наука має знову згадати про тисячолітню мудрість стародавнього світу, християнського середньовіччя й епохи Просвітництва про те, що є вище право, ніж закон – природне право.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачинин В.А. Морально-правовая философия / В.А.Бачинин. – Х.: Консум, 2000.-3
2. Графский В.Г. Общая теория права П.А.Сорокина: на пути к интегральному (синтезированному) правопознанию / В.Г.Графский // Государство и право. – 2000. – № 1. – С. 111-120.-7
3. Керимов Д.А. Методология права. Предмет, функции, проблемы философии права / Д.А.Керимов. – М.: Аванта+, 2000.-9
4. Костенко О.М. Культура і закон у протидії злу / Костенко О.М. – К.: Атіка, 2008.-10
5. Мальцев Г.В. Понимание права. Подходы и проблемы / Г.В.Мальцев. – М.: Прометей, 1999. -13
6. Марченко М.Н. Источники права. Учебн. пособие / М.Н.Марченко. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005.-15
7. Філософія права: Навч. посібн. / О.Г.Данільян, Л.Д.Байрачна, С.І.Максимов та ін.; За ред. О.Г.Данільяна. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.-19

Сорока Ю.

Науковий керівник – асист. Куца О. І.

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її значення. У руслі глобалізаційних процесів особливої актуальності набуває вивчення спеціальних мов, які є невід’ємним інструментом для ефективного спілкування у професійній діяльності людей з різних куточків світу. Як відомо, однією з головних складових тих чи інших спеціальних мов є терміни, які виражають спеціальні поняття певних галузей. Зростаюча потреба у розвитку та імплементації міжнародних проектів у сфері енергоефективності обумовлює необхідність усебічного вивчення термінів та способів їх перекладу. Відтак здійснюване дослідження є на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню способів формування термінів різних галузей, присвячені праці таких науковців, як: С. Бархударова, Г. Винокура, В. Іващенко, Т. Канделакі Т. Кияка, І. Кочана, А. Крижанівської, Д. Лотте, Т. Панько, Л. Полюги, Т. Пристайко, О. Реформатського, Л. Симоненко та інших. Закономірності лексичної будови науково-технічних текстів та особливості їхнього відтворення у перекладі були предметом дослідження А. Коваленка, Т. Казакової, В. Карабана, Г. Наконечної та інших. З огляду на це, на сьогодні у перекладознавстві сформовано знання щодо лексичних особливостей перекладу науково-технічної літератури. Разом з тим, немає узагальнених уявлень про лексичні аспекти перекладу термінів сфери енергоефективності з англійської мови українською.

Мета статті – встановлення лексичних особливостей перекладу термінів сфери енергоефективності з англійської мови українською шляхом аналізу лексичних перетворень, що застосовуються при перекладі термінів цієї галузі.

Об’єкт дослідження – терміни у сфері енергоефективності, **предмет** – лексичні перетворення при перекладі термінів у сфері енергоефективності.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття наука стрімко розвивається, що обумовлює пошук нових наукової комунікації між представниками різних країн. З огляду на викладене вище,